NORAKSTS

Lieta Nr.C30432109

SKC – 616/2014

S P R I E D U M S

Rīgā 2014.gada 30.septembrī

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departaments šādā sastāvā:

tiesnese referente A.Vītola

tiesnesis A.Strupišs

tiesnese M.Zāģere

izskatīja rakstveida procesā /pers. B/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2012.gada 10.decembra spriedumu /pers. B/ prasībā pret /pers. C/ par laulības šķiršanu, uzturlīdzekļu piedziņu un laulāto kopīgās mantas sadali.

Aprakstošā daļa

[1] /pers. B/ 2009.gada 8.jūnijā cēlusi prasību pret /pers. C/ par 1989.gada 4.novembrī noslēgtās laulības šķiršanu un uzturlīdzekļu piedziņu dēlu – /pers. D/, dzimuša /datums 1/, un /pers. E/, dzimuša /datums 2/, uzturam Ls 138,81 mēnesī katram līdz bērnu pilngadībai. Prasības pieteikumā norādīts, ka puses laulāto kopdzīvi izbeigušas 2008.gada decembrī un tās atjaunošana nav sagaidāma. Kopējie izdevumi dēlu uzturēšanai, izglītošanai un apkopšanai ik mēnesi veido Ls 555,25, tādējādi atbildētāja maksātie Ls 45 mēnesī diviem bērniem nav pietiekoši.

Prasība pamatota ar Civillikuma 70., 71., 73.pantu, 74.panta pirmo daļu, 177. un 179.pantu.

[1.1] Prasība 2009.gada 17.augustā papildināta, norādot, ka pušu starpā pastāv strīds par laulības laikā iegūtās mantas sadali. Attiecībā par dzīvokļa īpašumu Nr.175, /adrese/, prasītāja norādījusi, ka puses šo dzīvokli privatizējušas 2000.gada 29.martā par abu laulāto sertifikātiem un tā bijusi ģimenes mājvieta. Dzīvokļa labiekārtošanai, kā arī automašīnas VOLVO S80, valsts numurs /numurs 1/, iegādei laulātie 2007.gada 2.maijā ņēmuši aizdevumu kredītiestādē, kā nodrošinājumu ieķīlājot dzīvokli. Tāpat laulības laikā iegādāta automašīna OPEL OMEGA, valsts numurs /numurs 2/, kas lietota ģimenes vajadzībām. Lai gan īpašuma tiesības uz dzīvokli un diviem transportlīdzekļiem reģistrētas atbildētājam, faktiski tā atbilstoši Civillikuma 89.panta otrajai daļai un 93.pantam ir atzīstama par laulāto kopīgu mantu, no kuras atbildētājai pienākas puse.

[1.2] Prasības papildinājumos, kas iesniegti 2010.gada 27.augustā, prasītāja, atsaucoties uz Civillikuma 1074., 1075.pantu, norādījusi, ka, ņemot vērā pušu sarežģītās savstarpējās attiecības, laulāto kopīgā manta sadalāma, pārdodot to izsolē un ieņemtos naudas līdzekļus sadalot pušu starpā līdzīgās daļās.

[2] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2012.gada 29.maija spriedumu prasība apmierināta daļēji. Tiesa nospriedusi šķirt pušu laulību, saglabājot prasītājai laulības laikā iegūto uzvārdu. Ievērojot, ka tiesvedības laikā /pers. D/ sasniedzis pilngadību, no atbildētāja par labu prasītājai piedzīti uzturlīdzekļi jaunākā dēla /pers. E/ uzturam Ls 60 mēnesī, sākot no 2012.gada 28.maija līdz bērna pilngadībai, bet ne mazāk par Ministru kabineta valstī noteikto minimālo uzturlīdzekļu apmēru. Prasītājai atzītas īpašuma tiesības uz 1/3 domājamo daļu no dzīvokļa īpašuma Nr.175, /adrese/, un uz 1/2 domājamo daļu no transportlīdzekļiem VOLVO S80, valsts numurs /numurs 1/, un OPEL OMEGA, valsts numurs /numurs 2/. Pārējā daļā

prasība noraidīta.

[3] Izskatījusi lietu apelācijas kārtībā daļā par uzturlīdzekļu piedziņu un laulāto kopīgās mantas sadali sakarā ar prasītājas un atbildētāja apelācijas sūdzībām, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2012.gada 10.decembra spriedumu prasību apmierinājusi daļēji. Tiesa nospriedusi piedzīt no atbildētāja prasītājas labā uzturlīdzekļus dēla /pers. E/ uzturam Ls 80 mēnesī, sākot no 2012.gada 28.maija līdz bērna pilngadībai, bet ne mazāk par Ministru kabineta valstī noteikto minimālo uzturlīdzekļu apmēru. /pers. B/ atzītas īpašuma tiesības uz 1/2 domājamo daļu no dzīvokļa īpašuma Nr.175, /adrese/, un uz 1/2 domājamo daļu no transportlīdzekļa VOLVO S80, valsts numurs /numurs 1/. Pārējā daļā prasība noraidīta.

Spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

[3.1] Ievērojot, ka tiesvedības laikā /pers. D/ sasniedzis pilngadību un tādējādi atbildētājam vairs nav pienākuma viņu uzturēt, jaunākā dēla /pers. E/ uzturam piedzenama lielāka naudas summa, proti, Ls 80 mēnesī, kas ir samērīga summa abu vecāku mantas stāvoklim un bērna vajadzībām.

[3.2] Dzīvoklis Nr.175, /adrese/, privatizēts pušu laulības un kopdzīves laikā par abu laulāto privatizācijas sertifikātiem un atbilstoši Civillikuma 89.panta otrajai daļai ir atzīstams par laulāto kopīgu mantu, kas pieder abiem laulātajiem tādās daļās, kādās viņi kopīgi piedalījušies tā iegūšanā.

No lietas materiāliem redzams, ka dzīvokļa privatizācijas maksa bijusi 128,78 sertifikāti, no kuriem prasītājas 39,50 sertifikāti veido nepilnu 1/3 daļu, tāpēc pirmās instances tiesa secinājusi, ka prasītājai atzīstamas īpašuma tiesības uz 1/3 daļu no minētā īpašuma. Tomēr, izdarot šādu secinājumu, nav ņemts vērā apstāklis, ka atbildētājs privatizācijā ieguldījis tikai 26,20 sertifikātus, jo privatizācijai izmantoti arī trešo personu: pušu dēla /pers. D/, atbildētāja mātes un prasītājas tantes sertifikāti. No trešajām personām iegūtie 63,08 sertifikāti kvalificējami kā laulības laikā iegūtā manta, kas pieder pusēm līdzīgās daļās, proti 31,54 sertifikāti katram. Tā kā prasītājas sākotnējie 39,50 sertifikāti un laulības laikā iegūtie 31,54 sertifikāti kopā veido 71,04 sertifikātus, kas pārsniedz 1/2 domājamo daļu, strīdus dzīvoklis ir atzīstams par pusēm piederošu līdzīgās daļās.

[3.3] Transportlīdzekli VOLVO S80, valsts numurs /numurs 1/, puses iegādājušās laulības laikā ģimenes vajadzībām, tādējādi prasītājai atzīstamas īpašuma tiesības uz to 1/2 domājamās daļas apmērā. Atbildētājs pierādījumus savam apgalvojumam, ka minētais transportlīdzeklis ir viņa atsevišķa manta, nav iesniedzis.

Prasītāja noklusējusi faktu, ka ir saņēmusi kompensāciju par pušu laulības laikā kopīgi iegādāto otru automašīnu OPEL OMEGA, valsts numurs /numurs 2/, kas atsavināta. Ņemot vērā, ka atbildētājs ir pārskaitījis prasītājai Ls 50, kas ir 1/2 no minētās automašīnas tirgus vērtības, konkrētais transportlīdzeklis no laulāto kopīgās mantas sadales izslēdzams.

[3.4] /pers. B/ prasījums par laulāto kopīgās mantas sadali, pārdodot to izsolē un iegūto naudu sadalot starp pusēm, noraidīts kā nepamatots, norādot, ka lietā ir celta prasība par laulāto kopīgās mantas sadali, nevis kopīpašuma izbeigšanu. Atsaucoties uz Civillikuma 1067., 1074., 1075.pantu, tiesa norādījusi, ka „prasīt kopīpašuma dalīšanu, tostarp īpašuma pārdošanu izsolē, var tikai persona, kas atzīta par kopīpašnieku. Prasītāja lūgusi atzīt tiesības uz nekustamā īpašuma un transportlīdzekļu domājamām daļām, līdz ar to konstatējams, ka īpašumu kopīpašuma tiesība nodibināma tikai ar īpašuma tiesību atzīšanu uz domājamām daļām. Ņemot vērā, ka prasījums par kopīgās mantas sadali izteikts brīdī, kad prasītāja nav uzskatāma par īpašumu domājamo daļu kopīpašnieku, prasījums nav pamatots.”

[4] Kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2012.gada 10.decembra spriedumu iesniegusi /pers. B/, lūgdama spriedumu atcelt daļā, ar kuru noraidīts viņas prasījums par laulāto kopīgās mantas sadali, un lietu šajā daļā nodot jaunai izskatīšanai. Kasācijas sūdzībā minēti šādi argumenti.

[4.1] Kopīpašnieka tiesības rašanās brīdis ir nevis tiesību atzīšana ar tiesas spriedumu, bet gan brīdis, kad nekustamais īpašums iegūts (privatizēts). Līdz ar to faktam, ka prasītājas īpašuma tiesības vēl nebija nostiprinātas zemesgrāmatā, ievērojot Civillikuma 93.panta noteikumus, nav nozīmes. Tiesa, nepareizi piemērojot Civillikuma 1067., 1074., 1075.pantu un nesaistot šīs normas ar Civillikuma 93.pantu, kļūdaini secinājusi, ka prasījums par kopīgās mantas sadali ir nepamatots un noraidāms.

[4.2] Pārkāpta Civilprocesa likuma 5.panta 6.daļa, jo nav ņemta vērā judikatūra, proti, Senāta spriedumā lietā Nr.SKC – 1389/2012 izteiktās atziņas.

Motīvu daļa

[5] Pārbaudījis sprieduma likumību tā pārsūdzētajā daļā attiecībā uz personu, kura to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to noteic Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Civillietu departaments atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums pārsūdzētajā daļā atceļams tālāk norādīto apsvērumu dēļ.

[5.1] No lietas materiāliem redzams, ka /pers. B/ 2010.gada 27.augustā prasību papildinājusi ar prasījumu par laulāto kopīgās mantas sadali, lūdzot laulāto kopīgo mantu sadalīt pēc viņas piedāvātā varianta. Prasītāja, atsaucoties uz Civillikuma 1074., 1075.pantu, norādījusi, ka, ņemot vērā pušu sarežģītās savstarpējās attiecības, laulāto kopīgā manta sadalāma, pārdodot to izsolē, un saņemtie naudas līdzekļi sadalāmi pušu starpā līdzīgās daļās *(sk. lietas 71., 72.lpp.)*.

Tiesa šādu prasījumu noraidījusi, atzīstot, ka prasījums par laulāto kopīgās mantas sadali izteikts brīdī, kad prasītāja nav uzskatāma par kopīpašnieci.

Augstākās tiesas Civillietu departaments šādu secinājumu atzīst par neatbilstošu Civillikuma 1067.panta pirmajai daļai (*dalītais kopīpašums*) un laulāto kopīgās mantas dalīšanas būtībai, kas izriet no Civillikuma 89., 90. un 109.panta.

[5.2] Dalītais kopīpašums Civillikuma 1067.pantā pirmajā daļā definēts kā īpašums, kas pieder vairākām personām uz vienu un to pašu nedalītu lietu nevis reālās, bet tikai domājamās daļās, kā rezultātā sadalīts vienīgi tiesību saturs.

Dalītais kopīpašums var nodibināties, pamatojoties uz 1) tiesisku darījumu, 2) likumu, 3) tiesas spriedumu vai administratīvu aktu (*sk. A.Grūtups, E.Kalniņš. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums - Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 252.lpp.)*.

Konkrētajā gadījumā dalītais kopīpašums nodibinājies, pamatojoties uz likumu, lietai nonākot laulāto kopīgā mantā (Civillikuma 89.panta otrā daļa).

Civillikuma 89.panta otrā daļa noteic, ka viss, ko laulības laikā laulātie iegūst kopīgi vai viens no viņiem, bet ar abu laulāto līdzekļiem vai ar otra laulātā darbības palīdzību, ir abu laulāto kopīga manta (..). Tādējādi, lai izlemtu jautājumu par to, vai manta atzīstama par laulāto kopīgo mantu, izšķiroša nozīme ir šīs mantas iegūšanas laikam un iegūšanas veidam. Līdz ar to pamatots ir kasācijas sūdzības arguments, ka prasītājas kopīpašnieces tiesības uz mantu, kuru tiesa atzinusi par laulāto kopīgo mantu, radušās mantas iegūšanas laikā. Savukārt faktam, ka prasītājas tiesības uz nekustamo īpašumu netika ierakstītas zemesgrāmatā atbilstoši Civillikuma 994.pantam, konkrētajā gadījumā nav nozīmes, jo saskaņā ar Civillikuma 93.panta otro teikumu, ja nekustamais īpašums ierakstīts zemesgrāmatā uz viena laulātā vārda, pieņemams, ka otrs laulātais savu daļu šajā īpašumā nodevis viņa pārvaldībā.

[5.3] Laulāto kopīgas mantas sadalē jāņem vērā Civillikuma 89.un 91.panta normas, kurās ietverts laulāto kopīgas mantas un atsevišķas mantas tiesiskais regulējums. Tomēr Civillikumā ir vēl citas normas, kas noteic kritērijus, kuri ņemami vērā, izšķirot strīdus par laulāto kopīgas mantas sadali *(sk. Tiesību normu piemērošana laulāto mantiskajā attiecībās. Augstākās tiesas Civillietu departamenta Tiesu prakses apkopojums, 2007.gads, 2.-3.lpp.)*. Tā, Civillikuma 109.panta pirmā daļa paredz gadījumus, kad izbeidzas laulāto likumiskās mantiskās attiecības, tostarp šā panta pirmās daļas 3.punkts noteic, ka šīs attiecības izbeidzas, šķirot laulību, kā tas ir konkrētajā gadījumā.

Laulāto kopīgās mantas dalīšanas kārtību vispārīgi regulē Civillikuma 109.panta trešā daļa, kas paredz, ka, dalot laulāto kopīgo mantu, ņem vērā visu laulāto mantu, kas nav atzīstama par viena laulātā atsevišķo mantu (91.pants), kustamās un nekustamās lietas ar visiem piederumiem, kā arī laulāto prasījumus un saistības. Savukārt šā panta ceturtā daļa noteic, ka laulāto kopīgā manta dalāma pēc mantojuma dalīšanas kārtības vispārējiem noteikumiem (Civillikuma 731. un turpmākie panti).

Civillikuma 733.pantā noteic, ka, dalot mantojumu tiesas ceļā, jārīkojas vispār pēc Civillikuma 1075.panta par kopīpašuma dalīšanu, ievērojot arī 734. un turpmāko pantu sevišķos noteikumus.

Arī Civilprocesa likuma 238.panta pirmā daļa paredz, ka lietā par laulības šķiršanu vai neesamību prasījumi, kas izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām, izspriežami vienlaikus un viens no šādiem prasījumiem, kā tas noteikts minētā panta pirmās daļas 6.punktā, ir laulāto mantas dalīšana (arī tad, ja tas skar trešās personas).

No minētajām tiesību normām izriet, ka, izšķirot strīdu par laulāto kopīgās mantas sadali, tiesai, pirmkārt, jānosaka dalāmās mantas sastāvs, otrkārt, tās sadalījums laulāto starpā, treškārt, jāveic reālā mantas sadale, ievērojot Civillikuma 1074.pantā noteikto, ka nevienu kopīpašnieku nevar piespiest palikt kopīpašumā (..), katrs kopīpašnieks var katrā laikā prasīt dalīšanu.

Šādas atziņas Senāts jau izteicis 2012.gada 6.jūlija spriedumā lietā Nr. SKC-1389.

[5.4] Konkrētajā gadījumā /pers. B/ nepārprotami pieteikusi prasījumu, kura mērķis ir viena laulātā daļas pilnīga nošķiršana no otra laulātā daļas viņu kopīgajā mantā, t.i., sadalīt laulāto kopīgo mantu, atsaucoties uz Civillikuma 89.panta otro daļu, 93., 1074., 1075.pantu.

Atzīstot īpašuma tiesības katram šķirtajam laulātajam uz ½ domājamo daļu uz nekustamo īpašumu un kustamo mantu, laulāto kopīgās mantas dalīšanas mērķis nav sasniegts, jo manta nav sadalīta.

Tā kā tiesa prasījumu par laulāto kopīgas mantas sadali nav izšķīrusi, spriedumu pārsūdzētajā daļā nevar atzīt par tiesisku un pamatotu.

Rezumējot izklāstīto, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2012.gada 10.decembra spriedums pārsūdzētajā daļā atceļams, nododot lietu jaunai izskatīšanai.

[5.5] No lietas materiāliem redzams, ka laulāto kopīgā manta - dzīvokļa īpašums Nr.175, /adrese/, ieķīlāts AS DnB NORD Banka saistību, kas izriet no 2007.gada 2.maija kredītlīguma, nodrošināšanai un 2007.gada 17.maijā zemesgrāmatā uz šo nekustamo īpašumu nostiprināta hipotēka, kā arī ierakstīts aizliegums bez AS DnB NORD Banka rakstiskas piekrišanas nekustamo īpašumu atsavināt, dāvināt un apgrūtināt ar lietu tiesībām *(sk. lietas 1.sējums 106., 107., 143., 144.lpp.).*

Atbilstoši Civillikuma 108.pantam un 110.panta otrajai daļai laulāto kopīgās mantas sadalīšana neatņem laulāto kreditoriem viņu tiesības.

Tas nozīmē, ka tiesai, izskatot lietu no jauna un lemjot par laulāto kopīgās mantas sadali, jānoskaidro, vai, pakļaujot nekustamo īpašumu sadalei tādā veidā, kā lūgusi prasītāja, netiek skartas hipotekārā kreditora intereses.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Augstākās tiesas Civillietu departaments

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas 2012.gada 10.decembra spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība, atcelt, un lietu šajā daļā nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnese *(paraksts)* A.VītolLA

Tiesnesis *(paraksts)* A.Strupišs

Tiesnese *(paraksts)* M.Zāģere

NORAKSTS PAREIZS
Tiesnese A.Vītola
Rīgā 2014.gada 30.septembrī